

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

486. PLENARNO ZASEDANJE 16. IN 17. JANUARJA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Sprostiti potencial visoko nadarjenih otrok in mladih v EU (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 76/01)

Poročevalec: **José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Sprostiti potencial visoko nadarjenih otrok in mladih v EU.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 486. plenarnem zasedanju 16. in 17. januarja 2013 (seja z dne 16. januarja) s 131 glasovi za in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor se zaveda, da je problematika visoko nadarjenih otrok in mladostnikov po zaslugi raziskav, ki se izvajajo že več desetletij, in zato, ker je na voljo obsežna znanstvena literatura ⁽¹⁾, sorazmerno dobro raziskana. Zaradi pomembnosti tega vprašanja EESO Evropski komisiji in državam članicam priporoča, naj podprejo izvajanje nadaljnjih študij in raziskav ter sprejmejo ustrezne ukrepe za boljši pristop k različni nadarjenosti vseh ljudi nasploh, med njimi programe za izkoriščanje

⁽¹⁾ Problematiko visoke nadarjenosti in njenega pedagoškega upoštevanja obravnavajo naslednje študije:

Martinez Torres, Mercé in Guirado, Angel (izd.), *Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar*, Barcelona, Editorial Graó, 2012.

Torrego, Juan Carlos (izd.), *Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa*, Madrid, Fundación SM, 2012.

Pfeiffer, Stephen, *Current perspectives on the identification and assessment of gifted students*, v *Journal of Psychoeducational assessment*, 2011;

Wallace, B. in Erikson, G., *Diversity in Gifted Education. International perspectives on global issues*, New York, Routledge, 2006.

Sternberg, R.J., in Davidson, J.E, *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press, 2005.

Sternberg, R. J., (izd.), *Definitions and conceptions of giftedness*, Thousand Oaks, Corwin Press, 2004.

potenciala nadarjenih otrok in mladih, in sicer tako, da bi ga bilo mogoče izkoriščati na najrazličnejših področjih. Cilji tega ukrepa bi bili med drugim olajšati zaposlovanje in zaposljivost v okviru Evropske unije ter v razmerah gospodarske krize izboljšati izkoriščanje posebnih znanj in preprečiti beg možganov v druge dele sveta.

1.2 EESO predlaga, naj se spodbuja razvoj in potencial visoko nadarjenih otrok in mladostnikov na vseh stopnjah in v vseh oblikah izobraževanja. Pri tem bi se bilo treba izogniti pre zgodnji specializaciji, podpirati upoštevanje raznolikosti v šoli in izkoriščati možnosti, ki jih ponujata skupno učenje in neformalno izobraževanje.

1.3 EESO priporoča spodbujanje izobraževanja in vseživljenjskega učenja, pri čemer je treba upoštevati, da intelektualni potencial posameznika ni statičen in se v različnih življenjskih obdobjih razvija različno.

1.4 EESO priporoča tudi, da se v prihodnje več pozornosti namenja načinom dela in izkušnjam z nadarjenimi učenci, ki obstajajo v posameznih državah članicah, zlasti načinom, ki koristijo družbi kot celoti, spodbujajo njeno kohezijo, zmanjšujejo šolski neuspeh in prispevajo k izboljševanju izobraževanja v skladu s cilji strategije Evropa 2020.

1.5 EESO opozarja, da je treba – tudi v delovnem okolju zaposlenih – prepoznati delavce, zlasti mlade, ki imajo zmožnost in interes, da razvijajo svoje intelektualne sposobnosti in prispevajo k inovativnosti. Treba jim je omogočiti, da se še naprej izobražujejo na področju, ki ustreza njihovim ambicijam in zanimanju.

1.6 Odbor predlaga, da bi bilo treba izboljšati pedagoško skrb za visoko nadarjene otroke in mladostnike, in sicer z naslednjih vidikov:

- začetno in stalno usposabljanje učnega osebja glede profila in značilnosti visoko nadarjenih učencev, prepoznavanja nadarjenosti in potrebnega pedagoškega pristopa;
- povezovanje postopkov za zgodnje prepoznavanje visoke nadarjenosti med učenci nasploh in še zlasti med učenci iz socialno prikrajšanih okolij;
- priprava in izvajanje ukrepov za pedagoški pristop k visoko nadarjenim učencem. Te ukrepe je treba sprejemati tako v okviru izobraževalne ustanove kot zunaj nje;
- izobraževanje učiteljev, ki vključuje vrednote humanizma, stvarnost multikulturalnosti, izobraževalno uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter končno spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti in sposobnost iniciativnosti.

1.7 Izboljšanje pedagoške skrbi za visoko nadarjene otroke in mladostnike mora vključevati njihovo čustveno vzgojo, ki je za mladostnike še posebej pomembna, in pridobivanje socialnih veščin; usmerjeno mora biti k spodbujanju njihovega vključevanja v družbo ter sposobnosti vstopanja na trg dela in skupinskega dela.

1.8 Mehanizme in postopke za izmenjavo učencev in njihovo začasno bivanje v drugih državah je treba oblikovati tako, da lahko visoko nadarjeni – zlasti tisti iz prikrajšanih okolij – sodelujejo pri njih.

1.9 Razmisliti bi bilo treba o priložnostih za izmenjavo informacij in dobrih praks med državami članicami EU na področju prepoznavanja in upoštevanja visoko nadarjenih učencev in študentov.

1.10 Treba je spodbujati podjetniški duh med visoko nadarjenimi otroki in mladostniki z vidika odgovornosti in solidarnosti, usmerjenih v korist družbe kot celote.

2. Splošno ozadje

2.1 Program Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, ki jo je sprejela Evropska komisija leta 2010 – kot eno svojih glavnih prednostnih nalog vključuje „pametno rast: razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah“. S tega vidika izobraževanje vseh državljanov postaja ključen vir za zagotavljanje prihodnosti EU, ki med drugim vključuje tudi izboljšanje prepoznavanja visoko nadarjenih posameznikov in pedagoškega pristopa k njim.

2.2 Sedanje izobraževalne politike držav članic EU namenjajo velik pomen upoštevanju raznolikosti učencev, pojmovanemu kot zaveza, da se olajša pedagoški pristop k vsakemu učencu, za katerega je to potrebno, da čimbolj razvije svoj potencial. V okviru prizadevanj, namenjenih vsem učencem, ki potrebujejo posebno pedagoško podporo, je treba povečati sredstva, ki so trenutno namenjena visoko nadarjenim učencem.

2.3 Analiza trenutnega stanja v državah članicah EU kaže na veliko pestrost pri prepoznavanju in pedagoškem upoštevanju visoko nadarjenih učencev. Očitno je tudi, da je treba izboljšati prakso in izobraževalne dejavnosti za te učence, saj je posebno izobraževanje učiteljev v zvezi s ravnanjem z visoko nadarjenimi učenci šibko.

3. Visoka nadarjenost

3.1 Pojem

3.1.1 Mednarodne študije in raziskave se ujemajo v oceni, da visoko nadarjene lahko najdemo v vseh družbenih skupinah⁽²⁾. To načelo je mogoče uporabiti za prebivalstvo držav članic EU. Z družbenega, političnega in pedagoškega vidika gre pri prepoznavanju in upoštevanju visoko nadarjenih za sorazmerno novejšo temo, katere pomen se bo v prihodnjih letih zagotovo povečeval. Študije se ujemajo v trditvi, da je za boljše prepoznavanje visoko nadarjenih učencev in pedagoškega pristopa k njim potrebno sodelovanje družbe kot celote: politikov, učiteljev, znanstvenikov, raziskovalcev, družin in socialnih partnerjev.

3.1.2 V ustrezni znanstveni literaturi se v zvezi z visoko nadarjenostjo pogosto uporabljajo različni pojmi: zgodnja nadarjenost (nadpovprečni rezultati za določeno starost), talent (posebne sposobnosti na konkretnih področjih, kot so matematika, glasba itd.) ali nadpovprečna inteligenca ali visoka nadarjenost. Slednji – visoka nadarjenost ali nadpovprečna inteligenca – je danes opredeljen z naslednjimi lastnostmi:

- nadpovprečne intelektualne sposobnosti, tako splošne kot posebne. Tradicionalno za te šteje inteligenčni količnik, višji od 130 (povprečni je 100), vendar je bilo to merilo v zadnjih letih razširjeno in je postalo ohlapnejše, tako da vključuje še druge, enako pomembne kazalnike;
- visoka stopnja marljivosti in zavzetosti: vztrajnost, interes, vzdržljivost, samozaupanje itd.;
- visoka stopnja ustvarjalnosti, prilagodljivosti in izvirnosti, ko je pri problemih in težavah treba postavljati vprašanja, se odzivati in najti ustrezne rešitve.

⁽²⁾ Ocene deleža visoko nadarjenih v najbolj raziskani družbeni skupini – med otroci in mladostniki v šolski starosti – se gibljejo od 2 do 15 % prebivalstva, odvisno od kazalnikov, ki se uporabljajo za to oceno. Merilo inteligenčnega količnika, ki se tradicionalno najbolj uporablja, se običajno nanaša na inteligenčni količnik nad 130, ki ga imata približno 2 % prebivalstva. Danes obstaja mnenje, da je to merilo zelo omejevalno in da je vrednotenje intelektualnih sposobnosti le eden izmed dejavnikov, ki ga je treba upoštevati pri določanju visoke nadarjenosti. Zato je bil koncept visoke nadarjenosti razširjen na druge dejavnike, kot so ustvarjalnost, izvirnost in sposobnost ugotavljanja razmerij, sklepanja in ekstrapoliranja. S tega, novejšega vidika se ocenjuje, da lahko delež visoko nadarjenih ljudi dosega do 10 ali celo 15 % prebivalstva, čeprav prevladuje ocena, da dosega 5 do 10 % prebivalstva. Za proučevanje te problematike so priporočljive zdaj že klasične študije Josepha Renzullija ali novejša študija, kot so Borland, J. H., *Myth 2. The gifted constitute 3 % to 5 % of the population*, v *Gifted Child Quarterly*, 53, 2009, Miraca, G., *Exceptionally Gifted Children*, New York, Routledge, 2004, in Robson, D., *High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts*, Free Spirit Publishing, 2007.

Čeprav visoko nadarjenost v šolskem in akademskem okolju običajno spremljajo dobri šolski rezultati, pa se med visoko nadarjenimi vendar dokaj pogosto pojavljajo primeri šolske neuspešnosti. Na visoko nadarjenost ne bi smeli gledati kot na statično stanje, ampak kot na potencial, ki ga je zato, da bi ga izkoristili, treba v družbi prej prepoznati, ga priznati in upoštevati, saj se sicer lahko izgubi.

3.1.3 Znanstvena literatura se ujema tudi v trditvi, da ima visoka nadarjenost več razsežnosti, in sicer, da je široka in raznolika, da je ni mogoče omejevati na inteligenčni količnik in da mora vključevati tudi vidike, kot sta izvirno in ustvarjalno mišljenje. Pogosto jo pogojujejo ter nanjo vplivajo družinski in sociokulturni dejavniki. Včasih – tako na primer pri avtizmu ali nekaterih oblikah motorične prizadetosti – lahko sovпада tudi z invalidnostjo.

3.1.4 Visoko nadarjene posameznike najdemo v vseh družbenih skupinah in slojih, ne glede na spol ali socialni položaj, čeprav je treba v praksi pri njihovem prepoznavanju upoštevati naslednje pojave, da bi bilo mogoče delovati v nasprotno smer:

- Prepoznavanje visoko nadarjenih učencev je pogostejše v srednjih in višjih družbenih slojih, ker so te družine bolj obveščene, pa tudi zato, ker družinsko okolje v pedagoškem in šolskem smislu vpliva spodbujajoče. Nizka pričakovanja izobraževalnih ustanov glede sposobnosti njihovih učencev lahko včasih negativno vplivajo na prepoznavanje visoko nadarjenih učencev iz prikrajšanih okolij.
- Čeprav med visoko nadarjenimi obstaja splošna težnja po diskretnosti in anonimnosti, je statistično pogostejše prepoznavanje učencev kot pa učenk, in sicer zaradi kulturnih dejavnikov in dejavnikov duševnega razvoja, ki kažejo, da so učenke in ženske z verjetno visoko nadarjenostjo bolj nagnjene k anonimnosti⁽³⁾.

⁽³⁾ Na primer: med letoma 1999 in 2012 je program izobraževalne bogatitve za visoko nadarjene učence, ki ga izvaja madridska skupnost (Španija) zabeležil skoraj nespremenjeno stopnjo udeležbe: 70 % učencev v primerjavi s 30 % učenk. Na to temo glej tudi Perez, L., Dominguez P. in Alfaro E. (ur.), *Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad*, Madrid, Consejería de Educación, 2002.

3.1.5 Podobno kot ostala šolska populacija so tudi visoko nadarjeni učenci in mladostniki zelo heterogena skupina.

3.1.6 Možno je, da naletimo na visoko nadarjene učence, ki pa imajo lahko težave z učnim uspehom in se uvrščajo med neuspešne učence, ki doživljajo neuspeh, če je posebna pedagoška obravnava teh učencev neustrezna ali pa je ni, ali pa zaradi težav s prilagajanjem. Pogosto naletimo tudi na visoko nadarjene učence, pri katerih se pojavljajo težave, ker jih skupina odriva ali zavrača, kar prav tako povečuje možnosti za šolski neuspeh. Ustrezno prepoznavanje in obravnavanje visoko nadarjenih je dejavnik, ki lahko in mora prispevati k zmanjšanju šolskega osipa in povečati delež prebivalstva z višješolsko izobrazbo, kar je eden osnovnih ciljev programa *Evropa 2020: strategije za pametno, trajnostno in vključujočo rast* na področju izobraževanja.

3.2 Prepoznavanje in spremljanje visoko nadarjenih učencev

3.2.1 Izboljšanje pozornosti do visoko nadarjenih vključuje več /različnih elementov: začetno prepoznavanje, široko psihopedagoško in socialno ocenjevanje za potrditev ali izključitev prisotnosti visoke nadarjenosti, in končno odziv ali pedagoški pristop v pravem pomenu besede, ki se lahko izvaja tako prek formalnega kot tudi neformalnega izobraževanja.

3.2.2 Na splošno velja, da precej visoko nadarjenih postopki prepoznavanja ne odkrijejo. Prepoznavanje je mogoče izvajati že od konca predšolske dobe ali v začetku osnovnošolskega izobraževanja. Kot pri vsakem drugem učencu, ki potrebuje posebno pedagoško podporo, zgodnje prepoznavanje visoke nadarjenosti omogoča ustrezen pedagoški pristop ter preprečuje morebitne poznejše primere šolskega neuspeha in osipa. Čeprav je visoko nadarjenost mogoče prepoznavati tudi v poznejših fazah šolanja ali življenja, sta prvo prepoznavanje in psihopedagoško ocenjevanje potencialno visoko nadarjenih učencev še posebej pomembna.

3.2.3 Visoko nadarjeni učenci so običajno prepoznani, ko starši ali učitelji opazijo, da se otrok razlikuje od svojih vrstnikov ali pa da kaže znamenja neprilagojenosti. To prvo prepoznavanje, ki ga morajo nato potrditi ali izključiti specialisti, lahko temelji na naslednjih kazalnikih:

— uporaba jezika: obsežen besednjak, natančnost uporabljenih izrazov, zahtevnost stavčnih struktur;

— zelo dobro razumevanje zapletenih in abstraktnih pojmov, včasih v povezavi s sposobnostjo razvijanja in izražanja idej na ravni, ki je za ustrezno starost nepričakovano visoka;

— kakovost vprašanj; lahko so neobičajna, izvirna, zapletena ali čustveno zelo zrela in usmerjena;

— sposobnost snovanja sistematičnih in mnogovrstnih strategij za reševanje problemov;

— sposobnost hitrega in lahkega učenja, če obstaja zanimanje za predmet učenja;

— zelo ustvarjalno vedenje pri snovanju idej, predmetov in rešitev določenih problemov.

3.2.4 V zgodnji starosti (do 4-5 let) je pri ugotavljanju visoke nadarjenosti potrebna še posebna previdnost, saj prezgodnja zrelost ali družinske razmere, ki močno spodbujajo šolsko dejavnost, lahko vodijo k preuranjenemu ugotavljanju domnevne visoke nadarjenosti, čeprav se lahko zgodi, da slednje ni niti zanesljivo niti natančno. V takšnih primerih je primerno izvesti ponovno oceno takrat, ko se zdi, da se je visoka nadarjenost določene izoblikovala ali pa ko se učenec – nasprotno – bliža ravni normalnosti.

3.2.5 V socialno prikrajšanih okoljih visoka nadarjenost zaradi socialno-ekonomskih težav ali tudi zaradi nizkih pričakovanj izobraževalnih ustanov samih pogosto ostaja prikrita in jo je težje opaziti. To dejstvo in še zlasti razvoj otrok in mladostnikov iz prikrajšanih okolij je treba še zlasti upoštevati, da bi lahko zagotavljali pedagoški pristop, ki ga potrebujejo, vključno s prepoznavanjem potencialno visoko nadarjenih.

3.2.6 Med nekaterimi problemi ali pričakovanji, ki se jim je treba v zvezi z visoko nadarjenimi učenci in mladostniki izogibati, so:

— domneva, da se bodo visoko nadarjeni otroci odlikovali na vseh področjih svojega razvoja, da bodo čustveno zreli, z visoko stopnjo samoobvladovanja, samostojni, odgovorni in da se bodo poskušali prilagajati učitelju;

— prepričanje, da bodo izstopali na vseh področjih šolskega izobraževanja. Učitelji pogosto upajo, da bodo najboljši učenci odlično uspevali na vseh področjih;

— pričakovanje, da so visoko nadarjeni otroci visoko motivirani za uspešnost v šoli in da se z zanimanjem trudijo za izpolnitev katere koli zadane naloge.

3.2.7 Ko starši in učitelji pomislijo, da bi bil otrok ali mladostnik lahko visoko nadarjen, je treba za začetno prepoznavo nadarjenosti uporabiti posebne ocenjevalne postopke in izvesti jo morajo specialisti za psihopedagoško ocenjevanje, pri čemer jim lahko pomaga učno osebje izobraževalne ustanove. To ocenjevanje mora biti čimbolj raznoliko in celovito ter vključevati različne ravni (šolsko, socialno in družinsko okolje) ter različne postopke za zbiranje podatkov, da bi jih bilo mogoče uporabljati za vsakega učenca, ne glede na njegovo družinsko in socialno poreklo. Na podlagi te široke in pestre ocene je mogoče pripraviti zaključno psihopedagoško poročilo, ki potrdi ali izključuje visoko nadarjenost.

3.3 Pedagoški pristop k visoko nadarjenim učencem

3.3.1 Če je visoka nadarjenost potrjena, lahko k ustreznemu pedagoškemu pristopu k tem otrokom in mladostnikom prispevajo naslednji dejavniki in okoliščine:

- okolje, ki spodbuja njihov potencial;
- samostojnost in samoobvladovanje;
- občutek pripadnosti krogu prijateljev in skupini;
- sprejemanje in zaupanje ljudi iz njihovega okolja;
- pouk, prilagojen njihovim potrebam in osebnemu ritmu učenja;
- prilagodljiv učni načrt, ki omogoča poglobljeno obravnavanje vsebine;
- dostop do dodatnih učnih gradiv, ki dopolnjujejo redno izobraževalno ponudbo;
- prožno oblikovanje pouka pri vprašanjih, kot so urniki, dejavnosti, viri, gradiva ali sestava skupin;
- sodelovanje učencev pri načrtovanju lastnega učnega procesa.

3.3.2 V različnih pedagoških modelih in izobraževalnih sistemih obstajajo različni pristopi glede načina odzivanja na izobraževalne potrebe visoko nadarjenih. Ukrepe, sprejete v zvezi s tem, je mogoče uvrstiti v dva različna trenda:

- a) **diferenciran pouk:** oblikovanje skupin v isti izobraževalni ustanovi glede na sposobnosti in raven izobraževanja;

- b) **integriran pouk:** skupine učencev so heterogene in izobraževalna ustanova ponuja izobraževalne koncepte, prilagojene glede na različnost učencev v skupinah.

3.3.3 Trenutno prevladuje v izobraževalnih sistemih EU integriran pouk. Cilj je, da bi vsem učencem prvih stopenj izobraževanja zagotovili skupno izobraževanje v šolskem okolju, ki upošteva raznolikost, in se izognili prezgodnjemu oblikovanju homogenih skupin. Ta pristop je v skladu z dejstvom, da se pozneje – na neobveznih stopnjah izobraževanja ali ko so učenci bližajo zaključku srednješolskega in začetku svojega univerzitetnega študija – v nekaterih državah članicah EU preskušajo sistemi, namenjeni razvoju posebnih talentov, ali sistemi za bolj homogene skupine, namenjeni visoko nadarjenim dijakom in/ali dijakom z izjemnimi akademskimi uspehi. Analiza sedanjega stanja kaže na verjetni trend v prihodnosti: ohranjanje vključujočega izobraževanja na začetnih izobraževalnih stopnjah in utiranje poti za homogene skupine na višjih ali neobveznih izobraževalnih stopnjah.

3.3.4 V zvezi z visoko nadarjenimi učenci so konkretni izobraževalni ukrepi, ki jih je mogoče sprejeti v izobraževalni ustanovi, lahko naslednji (nekateri od njih se lahko na splošno uporabljajo za vse učence):

— Običajni ukrepi.

- Predstavljanje vsebin različnih težavnostnih stopenj, prožno oblikovanje skupin, raznovrstne dejavnosti in razširitev rednega učnega načrta.
- Bogatitev izobraževanja, s poudarkom na motivaciji in interesu učenca za nekatere teme, ki to izobraževanje tudi sam organizira.

- **Manj običajni ukrepi.** Ti ukrepi zahtevajo prilagoditev učnega načrta ter njegovo razširitev in/ali obogatitev za posameznega učenca: individualne spremembe učnega načrta.

- **Izjemni ukrepi.** Ti ukrepi predvidevajo večjo prilagodljivost različnih stopenj in vrst pouka s skrajšanjem njihovega trajanja: učenec se lahko vpiše v višji razred skupaj s starejšimi učenci. Uporabljajo se zelo redko, za približno 3 % visoko nadarjenih učencev.

3.3.5 Zunaj šol lahko visoko nadarjeni učenci sodelujejo pri načrtovanih, vendar manj reguliranih dejavnostih, kot je šolski pouk, in ki omogočajo stike z visoko nadarjenimi z drugih izobraževalnih ustanov. Ta vrsta izvenšolskih dejavnosti je zelo razširjena in zelo raznolika. Lahko bi jih podpirale države, javne uprave in EU.

3.3.6 Ti dve vrsti pedagoškega pristopa – formalno in neformalno izobraževanje – se medsebojno ne izključujeta. Izboljšan pedagoški pristop k visoko nadarjenim bi moral vključevati oba vidika: pristop v izobraževalni ustanovi in šolskem urniku, podobno kot za vse učence, ki potrebujejo posebno podporo, ter dopolnilni pristop, izven okvirov učnega načrta, znotraj ali zunaj izobraževalne ustanove.

3.3.7 Trenutno je glavno vprašanje, ki ga je treba rešiti, bistveno izboljšanje pedagoškega pristopa, ki so ga visoko nadarjeni učenci deležni v svojih izobraževalnih ustanovah. To zahteva izboljšanje začetnega in stalnega usposabljanja učiteljev v zvezi s prepoznavanjem in pedagoškim pristopom v okviru splošnega upoštevanja raznolikosti učencev.

3.3.8 Sprostitve potenciala vseh mladih v EU, še posebej visoko nadarjenih, ni vprašanje, ki bi zadevalo samo področje izobraževanja. Pomembno je tudi izvajanje ekonomske in socialne politike, ki bi omogočala, da bi tem ljudem že v mladosti lahko ponudili delovna mesta in priložnosti za razvoj njihovih sposobnosti. V tem primeru ima Evropa pomembno nalogo: preprečevati beg najsposobnejših v druge dele sveta, kjer lahko uveljavljajo svoje sposobnosti.

4. Spremljanje visoko nadarjenih učencev v evropskem okviru

4.1 Splošni pregled

4.1.1 V zadnjih letih je več študij orisalo položaj visoko nadarjenih v celotni EU ⁽⁴⁾. Te študije kažejo naslednje:

— na splošno ugotavljajo potrebo po spremembah izobraževalne prakse šol in izboljšanju upoštevanja za raznolikost učencev, vključno z visoko nadarjenimi;

— zakonodaja o izobraževanju v različnih državah upošteva obstoj visoko nadarjenih učencev, vendar obstajajo precejšnje razlike, ko je treba preučiti, ali ti učenci potrebujejo posebne ukrepe v zvezi s pedagoškim pristopom;

⁽⁴⁾ Za podroben pregled sedanjega stanja v zvezi s pedagoškim upoštevanjem visoko nadarjenih učencev v državah članicah EU glej:

La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea (Skrb za nadarjene dijake v Evropski uniji), v *De todo un poco*, številka 11, letna publikacija programa za izobraževalno bogatitev za nadarjene dijake, avtonomna skupnost Madrid, Madrid 2009, str. 21–29. *Gifted Learners. A survey of educational policy and provision* (Nadarjeni učenci. Pregled izobraževalne politike in ukrepov). Evropska agencija za razvoj izobraževanja za učence s posebnimi potrebami, 2009. Eurydice (2006), *Specific Educations Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe* (Posebni pedagoški ukrepi za šolsko spodbujanje vseh oblik nadarjenosti v Evropi), delovni dokument, Bruselj, Eurydice.

Monks, F.J., Pflüger, R., *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective* (Izobraževanje visoko nadarjenih učencev v 21 evropskih državah: stanje in perspektive), Univerza v Nijmegnu, 2005.

— merila za prepoznavanje nadarjenosti se postopoma vse bolj širijo in presegajo tradicionalno pojmovanje, povezano izključno z ocenjevanjem inteligence; podlaga za prepoznavanje vključuje tako posebne preizkuse za ocenjevanje ustvarjalnosti in izvirnosti kot tudi informacije učiteljev in družin o šolskem, socialnem in družinskem stanju;

— pri pomoči visoko nadarjenim običajno prevladujejo interesne dejavnosti v okviru neformalnega izobraževanja, pred šolskimi dejavnostmi ali dejavnostmi, ki se izvajajo v šoli med poukom. Več je tekmovanj in natečajev za posebne talente (znanost, tehnologija, šport, glasba itd.) kot pa ukrepov spodbujanja visoke nadarjenosti nasploh;

— obstaja veliko možnosti za izboljšanje izobraževanja učiteljev, tako začetnega kot stalnega, pri prepoznavanju in spodbujanju visoke nadarjenosti.

4.2 Zakonodaja in pedagoška skrb

4.2.1 V vseh državah EU obstajajo zasebna združenja strokovnjakov in/ali družin, ki se ukvarjajo z interesnimi dejavnostmi, katerih cilj je povečati sposobnosti visoko nadarjenih. V nekaterih državah izvajajo tudi dejavnosti, ki se izvajajo v sodelovanju z ustreznimi izobraževalnimi oblastmi.

4.2.2 Pedagoški pristop k visoko nadarjenim v državah EU zajema naslednjo panoramo:

— Skoraj v vseh državah članicah EU zakonodaja ne predvideva nobenih pedagoških ukrepov v zvezi z visoko nadarjenimi učenci. V nekaterih državah poznajo splošne pedagoške ukrepe za vse učence in ne razlikujejo med visoko nadarjenimi ali talentiranimi ter ostalimi učenci: prizadevajo si doseči odličnost vseh učencev.

— V večini držav oblikujejo heterogene skupine učencev glede na različne sposobnosti, pri čemer skušajo omogočiti pedagoški pristop k učencem v posameznih skupinah. V nekaterih državah oblikujejo homogene skupine učencev glede na njihove sposobnosti in šolske rezultate, čeprav v nekaterih državah to možnost uporabljajo le za športne in umetniške talente.

— Glede ukrepov za povečano prilagodljivost in pospeševanje – tj. možnost, da učenec napreduje na šolsko raven, višjo od tiste, ki ustreza njegovi starostni skupini – večina držav v svojih zakonodajah upošteva to možnost, vendar ni enotnega merila za njeno uresničevanje. Nekatere države članice omogočajo visoko nadarjenim srednješolcem, da se predčasno udeležujejo posebnih projektov in tečajev na univerzah.

4.3 Izobraževanje učiteljev

4.3.1 Kljub sedanjemu zaostrenemu gospodarskemu položaju, ki vpliva tudi na izobraževalni sistem in na probleme, s katerimi se soočajo učitelji pri svojem vsakdanjem delu, je treba izboljšati specializirano izobraževanje učiteljev na tem področju, tako glede začetnega kot stalnega usposabljanja.

4.3.2 Večina držav članic EU v uradnih učnih načrtih za bodoče učitelje upošteva posebno izobraževanje za skrb za visoko nadarjene učence, in sicer kot konkreten predmet ali pa v okviru splošne vsebine, ki obravnava upoštevanje raznolikosti učencev.

4.3.3 V okviru svojih načrtov izobraževanja, ki ga upravljajo javni organi, le polovica držav članic ponuja stalno izobraževanje za učitelje. To uradno stalno izobraževanje sobiva z drugimi oblikami izobraževanja, ki jih ponujajo nekateri zasebni subjekti.

4.3.4 Skratka, analiza obravnavanega vprašanja v EU nam ponuja sliko, pri kateri je mogoče še marsikaj izboljšati na naslednjih področjih:

— začetno in stalno izobraževanje učiteljev, katerega cilj je izboljšati zaznavanje, ki ga imajo učitelji glede visoko nadarjenih učencev, ter olajšati poznavanje teh učencev in načine za njihovo prepoznavanje in poseben pedagoški pristop;

— v izobraževanje učiteljev je treba vključiti vrednote humanizma, stvarnost multikulturalnosti, izobraževalno uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter končno spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti in sposobnost iniciativnosti;

— skupen dostop do postopkov psihopedagoške ocene ter socialnih in družinskih dejavnikov, ki se pojavljajo pri prepoznavanju visoko nadarjenih učencev; to prepoznavanje je treba izvesti že zgodaj, vendar mora vključevati možnost, da se izvede na poznejših izobraževalnih stopnjah in tudi na delovnih mestih tistih posameznikov, ki so se že zaposlili;

— načrtovanje in izvajanje ukrepov za pedagoški pristop, namenjen visoko nadarjenim učencem ali učencem z drugimi izjemnimi lastnostmi tako v redni izobraževalni ustanovi kot zunaj nje v okviru neformalnega izobraževanja: programi za bogatitev učnega programa;

— načrtovanje in izvajanje mehanizmov in postopkov za lažje vseživljenjsko izobraževanje visoko nadarjenih, zlasti v času dostopa na univerze in med študijem.

V Bruslju, 16. januarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON